

PĀRROBEŽU PATĒRĒTĀJU STRĪDI: EIROPAS TIESU IZVĒLES IESPĒJAS POTENCIĀLĀS TIESVEDĪBAS NOLŪKOS

CROSS-BORDER CONSUMER DISPUTES: POSSIBLE CHOICES FOR EUROPEAN COURTS OF POTENTIAL LITIGATION PURPOSES

Irēna Kucina, *Dr. iur.*

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes

Starptautisko un Eiropas tiesību zinātņu katedras asociētā profesore

Summary

One of the objectives of the European Union is creation of an internal market for consumer goods, an area in which free goods and services are provided, including cross-border transactions with consumers. These transactions increasingly take place via the Internet. Online shopping makes it easier for consumers to compare prices, thus saving money, which, in turn, has a positive impact on competition.

In cross-border transactions, the consumer is undoubtedly the weaker party, especially when it comes to e-commerce, because in most cases this person has to pay before delivery. As a result, if there is any problem with the performance of the contract, the first will have to act for the consumer rather than the seller or service provider.

If such a cross-border dispute is not resolved in a simple and inexpensive way, consumers may be hesitant to engage in cross-border and e-commerce transactions, thus jeopardizing the functioning of the EU internal market.

The consumer mostly thinks of a traditional court solution in case of a dispute. Therefore, in such cases, the consumer will always have to find answers to two important questions:

(a) in which court to bring an action in the EU territory; and

b) if a judgment is passed in favour of the consumer, what obstacles must be overcome in order to comply with the judgment?

Atslēgvārdi: starptautiskais civilprocesss, pārrobežu lietu piekritība, pārrobežu patērētāju strīdi, Briseles Ibis regula

Keywords: international civil procedure, cross-border jurisdiction, cross-border consumer disputes, Brussels Ibis Regulation

Ievads

Neskatoties uz Eiropas Savienības (turpmāk – ES) likumdevēja gribu pārrobežu patērētāju strīdiem izveidot skaidru starptautisko civilprocesu un Eiropas Savienības Tiesas (turpmāk – EST) judikatūrā nostiprinātu plašu atziņu klāstu

šajā jautājumā, strīdus gadījumā patērētājs pārsvarā domā par tradicionālu, vienkāršu un lētu tiesas risinājumu. Patērētājam ir būtiski sameklēt atbildes uz diviem jautājumiem:

- 1) kuras valsts tiesā ES teritorijā celt prasību,
- 2) ja tiek pieņemts spriedums par labu patērētājam, kādi šķēršļi ir jāpārvar, lai šo spriedumu izpildītu?

Vai tas ir vienkārši iespējams, autore koncentrētā veidā mēģinās atbildēt rakstā.

1. Būtiskākais pārrobežu patērētāju strīdos saskaņā Briseles Ibis regulu

Pārrobežu strīdos pie noteiktiem kritērijiem patērētājs var tikt uzskatīts par vājāko pusi un ES likumdevējs ir paredzējis patērētājam īpašu jeb labvēlīgāku jurisdikcijas noteikumu režīmu.

Atbilstoši Briseles regulējuma starptautisko privāttiesību instrumentiem¹ īpašo jurisdikcijas pamatu režīmu veido trīs galvenie elementi:

- 1) vājākajai pusei ir pieejami papildu un labvēlīgi jurisdikcijas pamati, ja viņa darbojas kā prasītājs;
- 2) ierobežojums, kas noteic, ka vājākā puse, ja tā ir atbildētājs lietā, var tikt iesūdzēta tikai tā domicila dalībvalstī;
- 3) ir būtiski ierobežota pušu iespēja vienoties par tiesu, lai atkāptos no iepriekš minētā īpašā jurisdikcijas režīma.

Jaatzīmē arī tas, ka pārrobežu patērētāju strīdos Briseles regulējuma starptautisko privāttiesību instrumentu piemērošanas sistēma ir labi zināma un laika gaitā pārbaudīta un apstiprināta EST judikatūrā – piemēram, lietā C-269/95 *Benincasa* un lietā C-464/01 *Gruber* par Briseles konvencijā ietverto patērētāju strīdu piekritības noteikumu attiecināšanu uz gadījumiem, kad preces iegādātas vai pakalpojumi saņemti personas gan kā patērētāja, gan kā uzņēmēja vajadzībām,² apvienotajās lietās C-585/08 un C144/09 *Pammer* un *Hotel Alpenhof* par piekritību gadījumā, ja tūrisma pakalpojumi pasūtīti internetā,³ lietā C-190/11 *Mühlleitner* par Briseles I regulas attiecināmību uz līgumiem, kuru izpilde notiek klātienē, bet rezervācija veikta attālināti,⁴ lietā C33/78 *Somafer SA/Saar-Ferngas AG* par strīda piekritību gadījumā, ja līgums noslēgts ar filiāli, aģentūru vai citu nodibinājumu,⁵ kā arī jaunākajā EST judikatūrā, piemēram, lietā C-630/17 *Milivojević* par Briseles I bis regulas nepiemērojamību gadījumā, ja persona saņēmusi kredītu remontdarbu veikšanai, kas nepieciešami tūristu izmitināšanas pakalpojumu sniegšanai,⁶ un daudzās citās lietās.

¹ Briseles konvencija par piekritību un spriedumu atzišanu un izpildi civillietās un komercietās. Pieejams: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:41968A0927\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:41968A0927(01)) [aplūkots 15.03.2019.]; Padomes 22.12.2000. Regula Nr. 44/2001 (EK) par jurisdikciju un spriedumu atzišanu un izpildi civillietās un komercietās. Publicēta OV 2004. gada īpašā izdevuma 19. nodaļas 4. sējuma 42.–64. lpp.; Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzišanu un izpildi civillietās un komercietās. Publicēta OV 20.12.2012., L 351, 1./32. lpp. (BG, ES, CS, DA, DE, ET, EL, EN, FR, GA, IT, LV, LT, HU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SL, FI, SV) Īpašais izdevums horvātu valodā: 19. nodaļa, 011. sējums, 289.–320. lpp.

² Eiropas Kopienų tiesas 03.07.1997. spriedums lietā C0269/95 *Benincasa/Dentalkit*; Eiropas Kopienų tiesas 20.01.2005. spriedums lietā C-464/01 *Gruber*.

³ Eiropas Savienības Tiesas 07.12.2010. spriedums lietā C-585/08 *Pammer* un *Hotel Alpenhof*.

⁴ Eiropas Savienības Tiesas 06.09.2012. spriedums lietā C-190/11 *Mühlleitner*.

⁵ Eiropas Kopienų tiesas 22.11.1978. spriedums lietā C-33/78 *Somafer SA/Saar-Ferngas AG*.

⁶ Eiropas Savienības Tiesas 14.02.2019. spriedums lietā C-630/17 *Milivojević*.

Briseles I regulas pārstrādātajā redakcijā jeb Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās,⁷ kas piemērojama visās dalībvalstīs (ieskaitot Dāniju⁸), ir paredzēti jurisdikcijas noteikumi, kas patērētājam ir izdevīgi (18.–19. pants), bet ar vienu būtisku nosacījumu, ka līgums ietilpst šīs regulas 17. panta ierobežojošajā darbības jomā. Ja nē, tad ir piemērojami vispārējie jurisdikcijas noteikumi saskaņā ar minētās regulas 4. pantu vai arī 7.–9. pantu.

Pēc būtības līdzīga piemērošanas shēma bija paredzēta arī Briseles I regulā,⁹ paredzot patērētājam labvēlīgāku jurisdikcijas noteikumu režīmu, nekā noteikts profesionālam pakalpojuma sniedzējam vai pārdevējam. Saskaņā ar Briseles regulu režīmiem, ceļot prasību pret profesionāli, patērētājs var izvēlēties dalībvalsts tiesu, kurā celt prasību, izvēloties vai nu sava domicila dalībvalsts tiesu, vai profesionāla domicila dalībvalsts tiesu. *Vis-a-vis* profesionālis šādu labvēlīgu jurisdikcijas noteikumu režīmu nebauda. Profesionāls pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs prasību pret patērētāju var celt tikai patērēja domicila dalībvalsts tiesā.

Briseles I regulas pārstrādātās versijas 17.–19. pants ir piemērojams tikai patērētāju līgumiem. Patērētāja līgums tiek definēts kā “līgums, ko noslēgusi persona, patērētājs, ar mērķi, kas var būt uzskatāms par nesaistītu ar viņas arodu vai profesiju”. Savukārt, ja līgumslēdzējas puses noslēdz līgumu mērķim, kas saistīts ar to profesionālo darbību, ir uzskatāms, ka šīs personas atrodas ar otru līgumslēdzēju pusi līdzvērtīgā pozīcijā, un līdz ar to šajos apstākļos Briseles Ibis regulā paredzētā īpašā aizsardzība attiecībā uz patērētājiem nav pamatota.

Līguma mērķis un raksturs tā noslēgšanas brīdī ir galvenais, lai noteiktu, vai tas ir patērētāja līgums, nevis līgumslēdzējas puses subjektīvā situācija. Citiem vārdiem, ja līgums noslēgts tirdzniecības nolūkā, līgumslēdzēja puse nevar gūt labumu īpašo jurisdikcijas noteikumu piemērošanā, pat ja šī tirdzniecība vēl nav uzsākta vai nekad faktiski nav sākta, proti, šai līgumslēdzējai pusei nepiemīt patērētāja spējas Briseles Ibis regulas 17. panta darbības ietvarā. EST spriedumā lietā “*Francesco Benincasa pret Dentalkit Srl.*” ir atzīmējusi: lai noteiktu, vai personai ir patērētāja spējas, jāatsaucas uz attiecīgās personas lomu konkrētajā līgumā, ņemot vērā šī līguma mērķi un dabu, nevis attiecīgās personas subjektīvo situāciju. Līdz ar to noteikumi, kas paredzēti, lai aizsargātu patērētāju kā pusi, kuru uzskata par ekonomiski vājāko pusi, attiecas tikai uz līgumiem, kas noslēgti, lai apmierinātu tā privātās patēriņa vajadzības. Īpašā aizsardzība, ko cenšas nodrošināt šie noteikumi, ir nepamatota attiecībā uz līgumiem tirdzniecības vai profesionālās darbības nolūkā, pat ja šī darbība ir tikai plānota nākotnē, jo tas, ka darbībai ir nākotnes raksturs, nekādā veidā nav atkāpe no tās tirdzniecības vai profesionālā rakstura.¹⁰

⁷ OV, 20.12.2012., L 351, 1./32. lpp. (BG, ES, CS, DA, DE, ET, EL, EN, FR, GA, IT, LV, LT, HU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SL, FI, SV). Īpašais izdevums horvātu valodā: 19. nodaļa, 011. sējums, 289.–320. lpp.

⁸ Regulu piemēro visām Eiropas Savienības dalībvalstīm, tostarp Dānijai, kura ir noslēgusi 2005. gada nolīgumu starp Eiropas Kopienu un Dānijas Karalisti par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās. Vajadzīgie tiesību aktu grozījumi Dānijā ir stājušies spēkā jau 2013. gada 1. jūnijā. Pieejams: https://e-justice.europa.eu/content_brussels_i_regulation_recast-350-lv.do.

⁹ Padomes 22.12.2000. Regula Nr. 44/2001 (EK) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās. Publicēta OV 2004. gada īpašā izdevuma 19. nodaļas 4. sējuma 42.–64. lpp.

¹⁰ Eiropas Savienības Tiesas 03.07.1997. spriedums lietā C-269/95 *Francesco Benincasa v. Dentalkit Srl* [1997] ECR I-3767 I-3795, 15.–17. punkts.

Jāatzīmē, ka Briseles Ibis regulas 17. pants attiecas **uz trim** patērētāju līgumu veidiem:

- 1) tas ir līgums par preču iegādi ar nomaksu pa daļām;
- 2) tas ir līgums par aizdevumu, kas atmaksājams pa daļām, vai par jebkāda cita veida kredītu, kas izsniegts, lai finansētu preču iegādi;
- 3) visos citos gadījumos – līgums ir noslēgts ar personu, kas veic komercdarbību vai profesionālo darbību patērētāja domicila dalībvalstī vai jebkādā citā veidā vērš šādas darbības uz minēto dalībvalsti vai vairākām dalībvalstīm, tostarp uz minēto dalībvalsti, un līgums ietilpst šādu darbību jomā.

Autores ieskatā īpaši savā būtībā ar sarežģītu juridisko konstrukciju ir Briseles Ibis regulas 17. punkta 1. punkta c) apakšpunkts, jo tas ir piemērojams *visos citos gadījumos, bet pie īpašiem un konkrētiem apstākļiem*, kas norādīti šajā apakšpunktā. Redakcionāli nepastāv atšķirība no Briseles I regulas noteikumiem, un ir saprotams, ka “visi citi gadījumi” arī aptver preču pārdošanas un pakalpojumu sniegšanas līgumus un, protams, līgumus, kas tagad tiek lielākoties slēgti interneta vidē. Viss, kas nepieciešams, ir tas, ka pirms līguma noslēgšanas bijusi kāda veida piesaiste vai uzaicinājums, kas vērsts attiecībā uz patērētāju. Šim uzaicinājumam jābūt saistītam tikai un vienīgi ar uzņēmēja darbību un nav jābūt atkarīgam no tā, ko patērētājs varētu savā domicila dalībvalstī darīt, lai noslēgtu šo līgumu.

Briseles regulu režīmu interpretācijas vēsturē EST daudz darba ir veltījusi, strādājot ar diviem būtiskiem [tagad Briseles Ibis regulas 17. panta 1. punkta c) apakšpunkta] piemērošanas kritērijiem: kritērija [1] “vērst darbību” un [2] “distances līgums patērētāju strīdos” izpratni.

[1] “Vērst darbību”.

Ne vienmēr ir viegli noteikt, vai profesionālis savu komercdarbību novirza uz patērētāja domicila valsti, lai līgumu varētu uzskatīt par “patērētāju līgumu” 17. panta 1. punkta c) apakšpunkta izpratnē. Ja pakalpojumi un preces tiek piedāvāti internetā, var izrādīties īpaši grūti noteikt, vai uzņēmējdarbība ir vērsta uz patērētāja domicila dalībvalsti, jo informācijai par pakalpojumu vai precī var piekļūt no jebkuras vietas pasaulē. Dalībvalstu tiesas ir vairākkārt iesniegušas EST interpretācijas jautājumus, un šajā jautājumā ir izstrādāta būtiska EST prakse. EST judikatūra stingri atbalsta ideju aizsargāt regulā iekļauto vājāko pušu procesuālo stāvokli.¹¹

Iespēja piekļūt tīmekļa vietnei pati par sevi nav pietiekama, lai secinātu, ka uzņēmējs, kura darbība ir uzrādīta tā tīmekļa vietnē, var uzskatīt to par savu darbību “vēršanu” patērētāja domicila dalībvalstī. Piemēram, piekļūstot tādai interneta tīmekļa vietnei kā <https://www.mobile.de/>, persona automātiski nekļūst par patērētāju Briseles Ibis regulas izpratnē. Drīzāk ir jāpārlicinās, ka no “tīmekļa vietnes un profesionāla vispārējās darbības izriet, ka tirgotājs paredzēja veikt uzņēmējdarbību ar patērētājiem, kuru domicils ir vienā vai vairākās dalībvalstīs, tādā nozīmē, ka tas bija domājams noslēgt līgumu ar viņiem”.¹²

Attiecībā uz “vērst darbības” izpratni EST judikatūrā ir sniegts neizsmeļošs to norāžu saraksts, kas noteic uzņēmēja komerciālos nodomus un tādējādi to, vai

¹¹ Lazić V. Procedural Justice for ‘Weaker Parties’ in Cross-Border Litigation under the EU Regulatory Scheme. *Utrecht Law Review*, 2014, Vol. 10 (4), p. 106.

¹² EST 07.12.2010. spriedums apvienotajās lietās C-585/08 un C-144/09 Peter Pammer v. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) un Hotel Alpenhof GesmbH v. Oliver Heller (C-144/09), 71.–72., 74., 89. punkts. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A62008CJ0585> [aplūkots 15.03.2019.].

līgums ir iekļauts Briseles Ibis regulas 17. panta 1. punkta c) apakšpunkta darbības jomā. “Acīmredzamas norādes”, kas pierāda, ka komersants bija paredzējis tirgoties ar patērētājiem, ir:

- jebkura acīmredzama gribas izpausme noslēgt sliekšņa darījumus ar šīs dalībvalsts patērētājiem;
- norāde, pēc kuras komersants piedāvā savus pakalpojumus vai savas preces vienā vai vairākās dalībvalstīs, kas ir konkrēti nosauktas. Tas pats attiecas uz izdevumiem par atsaucis pakalpojumu internetā, ko nodrošina meklētājprogrammas operators, lai patērētājiem, kuru domicils ir dažādās dalībvalstīs, atvieglotu piekļuvi komersanta tīmekļa vietnei, kas arī pierāda šādas gribas esamību.

Ir arī citas norādes, kas var būt kombinētas savā starpā, kas nav izsmeļošas un ko pārbauda valsts tiesa:

- darbības starptautiskais raksturs, piemēram, atsevišķām ar tūrisma saistītām darbībām;
- norāde, pa kādiem maršrutiem no citām dalībvalstīm var ierasties vietā, kur komersants ir dibināts;
- tas, ka ir izmantota valoda vai valūta, kas nav tā valoda vai valūta, ko parasti izmanto dalībvalstī, kurā ir dibināts komersants, pastāvot iespējai rezervēt un apstiprināt rezervāciju šajā citā valodā;
- norāde uz tālruņa numuru kopā ar starptautisko kodu;
- izdevumi par atsaucis pakalpojumu internetā, lai patērētājiem, kuru domicils ir citās dalībvalstīs, atvieglotu piekļuvi komersanta vai tā starpnieka tīmekļa vietnei;
- tas, ka ir izmantots pirmā līmeņa domēna nosaukums, kas nav tās dalībvalsts domēna nosaukums, kurā ir dibināts komersants, piemēram, “.de”, vai arī ir izmantoti tādi neitrāli pirmā līmeņa domēna nosaukumi kā “.com” vai “.eu”;
- norāde uz starptautisko klientūru, ko veido klienti, kuru domicils ir dažādās dalībvalstīs, īpaši publicējot šādu klientu atsauksmes.¹³

Acīmredzot šāds plašs būtisko norāžu saraksts, kas var tikt ņemts vērā, nosakot faktu, ka komerciālā darbība ir vērsta uz patērētāja domicila dalībvalsti, dod priekšroku patērētāja pozīcijai, interpretējot 17. panta 1. punkta c) apakšpunktu.

[2] “Distances līgums patērētāju strīdos”.

Attiecībā uz “distances līguma” izpratni jāatzīmē, ka Briseles I regulas teksts, kas saglabāts arī Briseles Ibis regulā, atšķiras no Briseles konvencijas¹⁴ teksta. Ir izzudis (Briseles konvencijas) bijušajā 13. pantā esošais nosacījums, ka patērētājam savā valstī ir jāveic visas līguma noslēgšanai nepieciešamās darbības. Tas nozīmē, ka Briseles Ibis regulas 17. panta 1. punkta c) apakšpunkts ir piemērojams arī līgumiem, kas noslēgti dalībvalstī, kura nav patērētāja domicila dalībvalsts. Piemērošanas nosacījumi, kuriem patērētāju līgumiem ir jāatbilst, tagad, ņemot vērā jaunos sakaru līdzekļus un elektroniskās tirdzniecības attīstību un lai nodrošinātu labāku patērētāju aizsardzību, ir formulēti daudz vispārīgāk nekā iepriekš, un

¹³ EST 07.12.2010. spriedums lietā C-585/08 Peter Pammer pret Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG un C-144/09 Hotel Alpenhof GesmbH pret Oliver Heller. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62008CJ0585:LV:HTML> [aplūkots 16.03.2019.].

¹⁴ Briseles konvencija par piekritību un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās. Pieejams: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:41968A0927\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:41968A0927(01)) [aplūkots 15.03.2019.].

netiek prasīts, lai līgums starp patērētāju un uzņēmēju būtu noslēgts kā distances līgums. Tātad līgums var būt noslēgts uz vietas, nevis attālināti, piemēram, pēc attiecīgās interneta tīmekļa vietnes apmeklējuma, patērētājam klātienē apskatot precī uzņēmēja domicila valsti.

Kaut arī saskaņā ar Briseles Ibis regulas 17. panta 1. punkta c) apakšpunktu līgumam nav obligāti jābūt noslēgtam no attāluma, loģiski izriet, ka internetā noslēgtie līgumi, visticamāk, ietvers pārrobežu elementu, kas vajadzīgs, lai uzsāktu Briseles Ibis regulas piemērošanu.

2. Briseles Ibis regulas uzlabojumi un trūkumi pārrobežu patērētāju strīdiem

Būtiski uzsvērt, ka Briseles I regulas pārstrādātajā redakcijā ir ietvertas ievērojamas patērētājiem draudzīgas izmaiņas.

Briseles I regulas pārstrādātajā redakcijā patērētājam tiek noteikta iespēja iesūdzēt profesionāli sava domicila dalībvalsts tiesā neatkarīgi no atbildētāja domicila, un tas nozīmē, ka patērētājs var atgriezties pie visām garantijām, ko ES sniedz patērētājiem materiālo tiesību sistēmā.¹⁵ Saskaņā ar Briseles I regulu patērētājs varēja celt prasību tās dalībvalsts tiesā, kurā atradās viņa domicils, ja profesionālis ir vai nu pastāvīgā dzīvesvieta, vai arī tas ir reģistrēts Eiropas Savienībā. Ja uzņēmējam nebija domicils ES vai arī tā filiāle, aģentūra vai cita struktūrvienība neatradās ES teritorijā, piemērojami bija valsts starptautisko privāttiesību noteikumi. Saskaņā ar Briseles I regulas pārstrādāto versiju patērētājs var celt prasību pret profesionāli tās dalībvalsts tiesās, kurā ir patērētāja domicils, neatkarīgi no otras puses domicila. Pie noteiktiem apstākļiem faktiski tas nozīmē, ka patērētājs, kura domicils ir kādā no Eiropas Savienības dalībvalstīm un kurš pērk produktu, piemēram, izmantojot ASV vai Ķīnas tīmekļa vietni, piemēram, <https://www.ebay.com/> vai www.aliexpress.com/, var iesniegt prasību sava domicila dalībvalsts tiesā, kas būs kompetenta izskatīt strīdu.

Taču autores ieskatā tomēr pārrobežu patērētāju strīdos procesuālā piemērošanas shēma vēl joprojām nav ideāla. Pats sarežģītākais, kas pašam patērētājam un tiesām rada un arī turpmāk radīs grūtības, ir Briseles Ibis regulas 17. panta 1. punkta c) apakšpunkta piemērošanas robežas, it īpaši pārrobežu e-komercdarījumos. Attīstoties mūsdienu tehnoloģijām un iespējām, ko piedāvā digitālā vide, ne vienmēr būs skaidrs, vai uzņēmējs savu komerciālo darbību virzīs uz patērētāja domicila dalībvalsti, lai līgumu varētu uzskatīt par patērētāju līgumu regulas izpratnē. Jā, EST ir izvirzījusi veselu kritēriju sarakstu, kas jāņem vērā, nosakot, vai komersants ir vērsis darbības patērētāja domicila valsti, taču tas situāciju nevienkāršo attiecībā uz e-komercdarījumu vides dažādo dabu.

Pārrobežu patērētāju strīdos piemērošanas sistēmas noslēgumā ir būtiski, ka tad, ja vienreiz spriedums ir pieņemts, to var viegli izpildīt citās dalībvalstīs, ko attiecīgi Briseles Ibis regula nodrošina. Viennozīmīgi būtiskākais sarežģījums patērētājam būs profesionāļa ienākumu vai īpašumu atrašanās vietas noskaidrošana. Briseles I regulas pārstrādātā versija neparedz centrālo iestāžu izveidošanas

¹⁵ Panopoulos G. The influence of the E-Commerce Directive on conflict of law and jurisdiction rules regarding the protection of tort victims and consumers. Collection Papers Fac. L. Nis, 2015, Vol. 70, p. 823.

un sadarbības tīkla izveidi, lai atvieglotu patērētāja iespējas sprieduma izpildes stadijā pārrobežu lietā, kā tas, piemēram, ir paredzēts pārrobežu ģimenes tiesībās.¹⁶ Patērētājam pašam jāvelta gan savs laiks, gan arī finanšu līdzekļi, apzinot profesionāļa ienākumus vai īpašumus, lai panāktu savā domicila dalībvalsts tiesā pieņemtā sprieduma izpildi citā ES dalībvalstī, kas var būt gan laikietilpīgi, dārgi vai citreiz pat neiespējami.

Pēdējais 45. pants Briseles I regulas pārstrādātajā redakcijā, kas attiecas uz spriedumu atzīšanu un izpildi, ļauj profesionālajam pārdevējam vai pakalpojumu sniedzējam apstrīdēt sprieduma izpildi, pamatojoties, piemēram, uz nesaderību ar sabiedrisko kārtību, kas noved pie vēl viena procesa, kurš bieži vien ir laikietilpīgs un dārgs. Tādēļ dažos gadījumos, ja strīds ir par nelielām summām, *pareizi izmantot un piemērojot* Eiropas rīkojumu neapstrīdētiem prasījumiem, Eiropas maksājuma rīkojumu vai procedūru maza apmēra prasībām,¹⁷ patērētājam tas varētu būt izdevīgāk un interesantāk.

Kopsavilkums

1. Viens no Eiropas Savienības mērķiem ir iekšējā patēriņa tirgus izveide – tā ir joma, kurā tiek nodrošināta brīva preču un pakalpojumu aprīte, kas iekļauj sevī arī pārrobežu darījumus ar patērētājiem. Arvien vairāk šie darījumi notiek ar interneta starpniecību. Iepirkšanās internetā atvieglo patērētājiem iespēju salīdzināt cenas, tādējādi ietaupot līdzekļus, kas savukārt labvēlīgi ietekmē konkurenci.
2. Patērētājs pārrobežu darījumos nenoliedzami ir vājākā puse, jo īpaši, ja tas skar e-komerciju, jo vairumā gadījumu šai personai ir jāmaksā pirms piegādes. Tā rezultātā, ja rodas problēmsituācija ar līguma izpildi, pirmajam būs jārikojas drīzāk patērētājam, nevis pārdevējam vai pakalpojumu sniedzējam.
3. Jāatzīmē, ka plaša EST judikatūra pārrobežu patērētāju strīdos norāda, ka jautājumus, kas skar starptautisko civilprocesu, neatkarīgi no ES likumdevēja centieniem tos padarīt skaidrākus, ne vienmēr ir iespējams pietiekami vispusīgi atrisināt.
4. Tomēr autores ieskatā, ja pārrobežu patērētāju strīdiem piedāvātie risinājumi no starptautiskā civilprocesa viedokļa puses nebūs vienkārši un salīdzinoši lēti, patērētāji var vilcināties iesaistīties pārrobežu un e-komercijas darījumos, tādējādi apdraudot iekšējā tirgus darbības funkcionēšanu ES.

¹⁶ Piemēram, Padomes 27.11.2003. Regula (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu. Publicēta OV 2004. gada īpašā izdevuma 19. nodaļas 6. sējumā, 243.–271. lpp.

¹⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes 11.07.2007. Regula Nr. 861/2007 (EK), ar ko izveido Eiropas procedūru maza apmēra prasībām. Publicēta OV 2007. gada 31. jūlijā, L 199, 1.–22. lpp.; Eiropas Parlamenta un Padomes 12.12.2006. Regula Nr. 1896/2006 (EK), ar ko izveido Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru. Publicēta OV 2006. gada 30. decembrī, L 399, 1.–32. lpp.; Eiropas Parlamenta un Padomes 21.04.2004. Regula Nr. 805/2004 (EK), ar ko izveido Eiropas izpildes rīkojumu neapstrīdētiem prasījumiem. Publicēta OV 2004. gada īpašā izdevuma 19. nodaļas 7. sējuma 38.–62. lpp.